

Párizs, London, San-Remo, Montekarlo, Bécs és Egyiptom neveit, továbbá a Père Lachaise összes sírköveit baedeckeri pontossággal. A szereplő nők természetesen gyönyörűek, a ruháik nemkülönben és csak parfümben a következőket olvashatjuk: Coty, Gerlain, Haubigant és Piver «remeklései»; másutt meg a «Tréfle incarnat» kesernyessége libben a jámbor olvasó felé. Egyáltalában, ami az öltözködéssel, az evéssel és az ivással összefügg, az mind kitűnő ebben a könyvben. Árjegyzékekről és étlapokról se lehetne különben összeválogatni. Például azt írja egy helyütt: «katonai sorokban sorakoztak a palackok: Hobé és Bols remekei tűzvörös, smaragdzöld, narancssárga vagy émélygős violaszínben pompázva. A sarokban a maraskino kristálytiszta nedűje állott. (Nedű!) És odébb mellette a gyilkosan erős whyski».

Sok minden van még ebben a regénynek nevezett könyvben: baziliszkus tekintet, jövőbe látó jósnő, okkultizmus és kismet — csak épen élet és irodalom nincs. Minden szó szó marad, nem kap és nem ad lendületet. Összehordott anyag, amely téglarakás maradt, mert a napló írója, a jeles diák, csak az ambíciójában, a szorgalmában bízott.

A könyvet «Az azrák fia» című írás egészíti ki. Épen olyan giccs, mint az előbbi. Csak azért említjük meg, mert a beleszótt háborús történet egy részét az eseményyszerűség elfogadhatóbbá teszi.

Majthényi György.

Fábián Béla: 6 ló — 40 ember. (Hadifogoly-feljegyzések. Athenaeum-kiadás.) «A hetesben bizonyos Fábián Béla lakott, aki azt mondta, hogy békében a Vázsonyi irodavezetője. Ez a Fábián Béla doktor demokrata volt és néha írt egy vezércikket a Szibériai Ujságba, néha vitatkozott dr. Elekkel... Egy napon Fábián ügyvéd úr átjött a hatosba, nagyon kellemes, élénk fiatal ember volt a demokrata Fábián, a demokrata pavillonból.» Markovits Rodion ezzel a ráfanyyira jellemző hanyag beszédmóddal mutatja be Fábián Bélát a *Szibériai Garnizonban*. A hadifogolyregény szereplője most kilépett a puszta irodalmi létből, maga is megírta a fogság élményeit. Annak az irodalmi erőnek, melyet a hadifogolyregénynek írása és olvasása hozott létre, a legbiztosabb jegye ez a regényalakból íróvá átalakulás. Soha talán még nem volt olvasót és írók job-

ban egybefoglaló és egymásba áthasonító élményanyag, mint a fogolytáborok eseményei. Az olvasó először egyik-másik regényalakban önmagára ismert, amit annál könnyebben megtehetett, mert a legtöbbször saját nevén találkozhatott önmagával, majd ellenőrizhette az olvasott történet valóságértékét, tehát kritikussá lett, innen aztán már igazán nem hosszú az út, hogy az olvasóból író legyen. Az olvasó itt írói funkciót végezhet: kiválogatja a maga számára jelentőset, erősíti, árnyalja, sőt az emlékezés asszociatív ereje által újra is csoportosít. Megeshet, hogy Fábián Béla mostani hadifogolytörténeteinek szereplői is hamarosan írókká elevenednek. Egy szédületes arányú írói szaporulat horizontjai intenek felénk.

A *6 ló — 40 ember* tárgyilagos címe mögött a pesti polgári hadifogolyélményei rejlenek. Az író óvatos és tartózkodó. Könyve «hadifogolyfeljegyzések» gyűjteménye, nincs regényiségessége. Gyors egymásutánban következő filmképek állnak össze könyvvé s csak az író naplóhangja az, ami a szét-tartó eseményeket egy fonalra fűzi. Ő maga erősen kívül álló megfigyelő, már a fogság idején jól tudja, hogy nagyszabású élmények hatása alá került, a szabályozott életű polgári történelmi időknél lett részese, de ugyanakkor a polgári gyakorlati érzék látatja vele, hogy mindez egyben kitűnő alkalom idegen és eddig ismeretlen világok megismerésére. Szinte látjuk, amint jegyzetkönyvecskéjével jár-kezel a hadifogoly- és az orosz társadalomban. Bizonyos polgári heroizmus sem idegen tőle, de mindig a józanság és praktikus szükség ellenőrzése alatt. A könyv eseménydarabjaiban, még a legsötétebbekben is, állandóan van egy kis engesztelő, kibékítő városi kedélyesség, legtöbbször pedig az anekdotázó vagy pletykázó kaszinótag pontos elbeszélése felé hajlik. Írói indítéka igen egyszerű és átlátszó. Hadd tudja meg az utókor, milyen szenvedéseken kellett a szegény pesti polgárnak keresztülmennie.

Ez a könyv nem botránkoztat, nem háborít fel senkit, de senkit sem ráz meg az írói vízió ereje által. Nagyon is ambicionálja a szabatos és tárgyilagos előadást. Mondanivalója óvatosan behúzódik a szinte iskolás kénszerű egyszerű mondatok kereteibe. Ha e könyvnél ez helyénvaló, ezen a ponton még némi műgondról is beszél-

hetünk. Rövid mondataiba bele akarja rejteni az események sietős látát, de minden mondata magán viseli a gondos újraolvasást és a megfésülést. Jó olvasmány, sőt — Fábrián Béla egyik emberi jellemzésre használt jelzőjét idekölcsonözve — igen «rendes» könyv.
K. D.

Újabb magyar irodalom észt nyelven.
A háború után irodalmunk iránt felébredt nemzetközi érdeklődés beszédes bizonyosságát szolgáltatja Észtország. A múlt század közepe óta, az észt szellemi ébredés kezdetétől a világháborúig meglepően sok írónk és költőnk műveinek észt fordítása mutatható ki. A régebbi fordítások azonban mindjobban veszítenek nyelvi és esztétikai értékükből. A XX. század elején megindult nemzeti és irodalmi megújulás teljesen átfaragta az észt nyelvet. A nyelvújítással párhuzamosan élénk műfordítói tevékenység fejlődött ki: az észt nyelv próbatétele volt ez, a régebbi kultúrnemzetek fogalmi differenciáltságának legaprólékosabb árnyalatbeli kifejezésére való alkalmassá tágítása.

A magyar irodalommal kapcsolatban két probléma éleződött ki: felfrissíteni, érthetővé tenni a több évtizedes, elavult fordításokat (pl. Petőfit, Jókait) s folytatni az észt irodalom irányítóinak félévszázados tradícióját: kapcsolatot keresni az újabb magyar irodalommal, átültetve annak jelentős alkotásait. Midőn a háború után szövegni kezdtek az újabb észt-magyar kulturális kapcsolatok, megvolt a lehetőség, hogy tudatosan szervezett s irányított fordítói tevékenység induljon meg a multnak legtöbbször mégis csak esetleges és ötletszerű fordítgatásai után.

Már jó néhány éve kibontakozott egy reprezentatív jellegű, klasszikus értékű, de egyúttal korszerű irodalmunkat is bemutató sorozat kiadásának terve. A terv a lehetőség fokozatán hamar átcsúszott s egyre jobban közeledik a teljes megvalósulás felé. A magyar művek újabb észt nyelvű fordításai marandóbb értékűek lesznek, mint a mult századbeliek. Egyrészt az észt nyelv pallérozottsága, másrészt a magyar nyelvet kifogástalanul ismerő fordítók sorompóba lépése miatt. A világháború előttről alig tudunk néhány magyar verset vagy elbeszélést, melyet eredetiből fordítottak volna. A legtöbb fordítás német, ritkábban orosz szöveg alapján történt.

Jelenleg a két legtekintélyesebb észt

kiadóvállalat foglalkozik tervszerűen összeállított program alapján magyar művek fordításával. Az előkészítő tárgyalások évekre nyulnak vissza. Eljött az ideje, hogy a magyar irodalmi nyilvánosság előtt is beszámoljunk egyes már elért eredményekről s jelezzük a jövő fejlődés útját.

Az egyik kiadó a *tartui (dorpáti) Loodus (Természet)*. Magánvállalat, ennél fogva erősen üzleti alapon dolgozik, de gyorsan, kiadványait ügyesen hirdeti és terjeszti. Főleg a modern irodalom fordítására törekszik. Termelő-képessége szinte bámulatos, ezt azonban az aránylag igen nagyszámú észt olvasóközönségnél elég simán tudja értékesíteni. Két sorozata örvend nagy népszerűségnek az észt könyvpiacra. Egyik a *Looduse Universaal Biblioteek*, amely a mi *Magyar Könyvtárunknak* felel meg. A másik az újabb megindított *Looduse Kroonine Romaan (Koronás Regények)*. Mindkét sorozat észt írók művein kívül főleg világirodalmi hírnévre szert tett idegen írók olcsó, népies kiadását tartalmazza. A L. U. B. és a L. K. R. célja magyar viszonylatban az észt olvasóközönséget a modern magyar irodalom jelesebb alkotásaival s ezeken át a modern magyar élet társadalmi probléma-komplexumával megismertetni. Helyes érzéssel fogta fel a kiadóvállalat: minden erőlködő propagandánál érthetőbben mutatja meg egy nép természetét, mai életének sajátos vonásait annak legfrissebb irodalma.

A L. U. B. sorozatban eddig Szabó Dezső néhány novellája jelent meg: *Mesék a kacagó emberről (Muinaslood naervast inimesest)*. A Koronás Regények c. sorozat eddig a következő újabb magyar regényeket vetette piacra: *Móricz Zsigmondtól Sárarany (Mudakuld), Gárdonyi Gézától A láthatatlan ember (Nägematu inimene), Zilahy Lajostól Halálos tavasz (Surmav kevad)*. Érdekes megjegyezni, hogy a Loodus igazgatója a Koronás Regények sorozatát tudatosan indította meg magyar regénnyel. A finn testvérenemzet s a nyugati népek irodalmának szentelt intenzív érdeklődés után természetes reakcióként, másrészt egy fontosnak érzett hiány elodázhatatlan kielégítéseként lépett fel a magyar irodalom iránti érdeklődés. A választás azért esett Móricz Zsigmondnak német fordításból már ismert paraszttárgyú regényére, mert Kelet- és Középeurópában a parasztregegyek korát éljük. Ma-